

Ondřej Klein – Argumentace v komunikaci

KLEIN, Ondřej (2007): *Argumentace v komunikaci (Průzkum komunikačního pojetí argumentu)*. Praha: Filozofická fakulta UK, 134 s.

Argumentace je téma, se kterým se v posledních letech setkáváme v nejrůznějších populárních příručkách o úspěšné komunikaci. Knížka mladého lingvisty Ondřeje Kleina je jiná. Je to kvalitní odborná práce, která jednak uvádí čtenáře do poměrně komplikované interdisciplinární problematiky argumentace, jednak přináší vlastní autorovy výsledky i jejich ověření na konkrétním materiálu.

Hned na počátku se uvádějí inspirační zdroje novodobého zkoumání argumentace (dialektika, rétorika, logika); centrem autorova odborného zájmu je zkoumání argumentace v komunikaci, proto se zaměřil zvláště na vývojové tendence, které lze vysledovat v literatuře o komunikačních přístupech k argumentaci zhruba od 50. let dvacátého století. Přináší výběrový přehled zahraničních lingvistických přístupů k argumentaci (zvýšená pozornost je věnována pragmaticko-dialektickému konceptu) a zprostředkovává i dosavadní bádání na poli argumentace v lingvistice české.

Velkou pozornost věnuje autor základní, ale často opomíjené otázce, jak definovat argument, jak ho v textu identifikovat nebo odlišit od výpovědí, v nichž se realizuje prosté vysvětlení. Na rozdíl od logického pojetí, které chápe argumentaci (zhruba řečeno) jako posloupnost specifických myšlenkových kroků, O. Klein přistupuje k argumentaci důsledně z hlediska komunikačního. Předkládá hypotézu, podle níž se v konkrétním textu za určitých podmínek výpovědi stávají funkčními jednotkami argumentace, jinak řečeno, za určitých podmínek výpovědi přijímají argumentační funkce. Funkčními jednotkami jsou teze (tvrzení) a argument, mezi nimi je vztah funkční závislosti (argument neexistuje bez teze a naopak). Teze musí podle autora naplňovat určité pragmatické předpoklady (zejména sníženou míru přijatelnosti), aby pro ni mluvčí předložil nějakou podporu – a tou je právě argument. Argumentujeme tedy nejen pro názor, jak se často uvádí, ale i pro další charakteristické typy výpovědí – např. pro apely. Protože vztah mezi tezí a argumentem není vždy stejný, vypracoval autor funkční typologii argumentů; v této souvislosti jsou zajímavé jeho úvahy o jemných rozdílech mezi argumentem a vysvětlením. Platnost uvedených hypotéz je prověřena na podrobné argumentační analýze monologického textu.

Monografie Ondřeje Kleina představuje kvalitní východisko pro zájemce o další studium argumentace. Text je promyšleně a přehledně uspořádán, výklad je srozumitelný, knížku lze proto doporučit nejen lingvistům, ale také dalším odborníkům na řečovou komunikaci; své čtenáře najde jistě i v řadách vzdělané veřejnosti.

Iva Nebeská

O česko-polské spolupráci

Ve dnech 10.–12. listopadu 2008 Ústav českého jazyka a teorie komunikace a Ústav české literatury a literární vědy FF UK v Praze uspořádaly v prostorách Filozofické fakulty 21. česko-polskou konferenci. Literární vědci se ve své sekci zabývali modernismem a avantgardou.

V této zprávě se vzhledem k zaměření tohoto časopisu soustředíme pouze na sekci lingvistickou.

Nelze přehlédnout, že s přibývajícimi konferencemi se stále zřetelněji profilují jejich témata. To je způsobeno vzrůstajícím zájmem o kognitivní lingvistiku. Právě varšavské lingvistky se zasloužily o etablování kognitivního přístupu k jazyku v českém prostředí.

Příspěvky lingvistické sekce zastřešovalo téma *Obraz člověka v jazyce: tělo, smysly, emoce*. Plenární referáty přednesly významné představitelky polské a české kognitivní lingvistiky Krystyna Waszakowa a Irena Vaňková. První se věnovala perspektivám dalších výzkumů na poli srovnávací sémantiky, druhá, vycházejíc z frazému být v pohodě, představila jednu sondu do dnešního jazykového obrazu světa. K obrazu člověka v jazyce přistupovali všichni referující z různých hledisek. Zamýšleli se nad konceptualizací radosti, viny, pýchy, erotické lásky a smyslů v českém znakovém jazyce, nad obrazem těla v biologii, v lékařském názvosloví a v korejských příslovích. Dalšími tématy byly: barva a barvitost v japonštině, komunikace o přirozeném porodu, stereotypy ve škole, konceptuální metafory v bibli – vše z hlediska kognitivní lingvistiky. Rovněž bylo zastoupeno i etymologické hledisko a kognitivní přístupy v gramatice.

Lze jen doufat, že následující 22. česko-polská konference, konající se na podzim roku 2010 ve Varšavě, přispěje k dalšímu rozvoji kognitivní lingvistiky.

Jasňa Pacovská

42. konference Societas Linguistica Europaea (SLE) v Lisabonu

V týdnu od 9. do 12. 9. 2009 proběhla v Lisabonu 42. konference evropské lingvistické asociace. Letošní ročník měl poněkud jiné a ve výsledku velmi úspěšné uspořádání, které kromě tradiční všeobecné sekce zařadilo nebývalý počet paralelních tematických panelů, z nichž každý měl konkrétního pořadatele. Tento formát umožnil mnohem soustředěnější pozornost ke konkrétním oblastem výzkumu a následně i velmi plodnou a zasvěcenou diskusi v každé sekci. Zvláštní pozornost zaslouží velmi kvalitní a bohatě navštívená dvoudenní (!) sekce nazvaná „*Lexical and grammatical modality at work (Jak funguje lexikální a gramatická modalita)*“, kterou zorganizoval Bert Cornillie (Katholieke Universiteit Leuven) a Paola Pietrandrea (Universita Roma Tre). Na sekci bylo předneseno 18 referátů (včetně dvou plenárních) a oba dny byly uzavřeny plenární diskusí. Zdá se, že modalita je mezi evropskými lingvisty velmi živým tématem, pojímaným z různých teoretických i aplikovaných perspektiv a s použitím různého jazykového materiálu, vše na základě korpusových zdrojů. Dvoudenní diskuse účastníků vyústily do všeobecného konsensu, že z teoretického hlediska směřuje vývoj ke konstrukčnímu přístupu, který umožňuje přirozenou kombinaci funkčních a kognitivních hledisek, což se při studiu modality ukazuje jako zásadní. Příští ročník SLE se bude konat v září 2010 ve Vilniusu.

Mirjam Fried

Nový časopis Constructions and Frames

Nakladatelství John Benjamins začalo loni vydávat nový časopis, věnovaný konstrukční gramatice a sémantické teorii zvané *Frame Semantics*. Časopis se jmenuje *Constructions*